

Jezici ljubavi u jaslicama

Vesna Marić, dipl. pedagoginja
Ljubica Duspara,
prof. psihologije
Dječji vrtić 'Radost'
Zagreb

*Vrtnja na dasci
– vestibularni poticaj*

Obitelj je prva zajednica u kojoj dijete zadovoljava svoje potrebe. U njoj osjeća ljubav i pripadanje, sigurnost, poštovanje, važnost. Djetetova rana iskustva određuju koliko će dijete biti sposobno davati i primati ljubav kad odraste i kako će doživljavati sebe i svijet oko sebe. Sve rečeno ponajprije ovisi o privrženosti koju dijete stekne u odnosu na roditelje ili primarne skrbnike a koja je najvažniji zaštitni faktor razvoja djetetove osobnosti. Privrženost stečena u najranijoj dobi tako postaje odrednica emocionalnih veza tijekom cijelog života (Bowlby). Djetetov je mozak potencijal koji je moguće višestruko iskoristiti jer poticajna sredina, aktivnosti i stjecanje iskustva oblikuju mozak i utječu na njegov rast (Scheibel, Simonds). Strukturirana, opetovana masaža na jednostavan način potiče rast i razvoj veza između neurona i tako omogućuje učenje i stjecanje vještina.

Prilagodba na jaslice

Ponekad je polazak u jaslice prvo duže odvajanje djeteta od obitelji. Prirodno je da se događaju različite reakcije kod djeteta, ali i kod roditelja. Zašto se to događa? Djetetu i roditelju se sve mijenja – narušava se uobičajen ritam zadovoljavanja potreba, zajednički rituali, mijenja se prostor u kojem dijete boravi, ljudi koji se njime bave. Koliko god nam to neobično zvučalo, dijete se može osjećati životno ugroženo; može osjećati strah, napuštenost i nesigurnost.

istražujemo i stvaramo

Dobrobiti koje dodir i masaža donose djetetu

- Podupiru emocionalni razvoj djeteta kroz emocionalno njegovanje.
- Uspostavljaju tzv. sigurnu privrženost.
- Pridonose razvijanju osjećaja ljubavi, suosjećanja i poštovanja.
- Potiču osjećaj sigurnosti kod djeteta.
- Stvaraju prilike za kvalitetno provedeno vrijeme s roditeljima.
- Omogućuju prirodne uvjete za kvalitetan razvoj.
- Pomažu pri opuštanju i oslobađanju napetosti od dnevnih podražaja.
- Poboljšavaju orijentaciju na vlastitom tijelu i u prostoru.
- Pomažu kod razvoja osjetilnih zapažanja.

Dobrobiti koje dodir i masaža donose odrasloj osobi koja ih pruža

- Poboljšavaju komunikaciju i emocionalne veze s djetetom.
- Omogućuju bolje prepoznavanje i razumijevanje djetetovih znakova i njegovih jedinstvenih ritmova.
- Omogućuju usklađivanje roditelja i djeteta.
- Poboljšavaju osjećajnu privrženost.
- Povećavaju sigurnost i osjećaj kompetencije roditelja/odgajatelja za brigu o djetetu.
- Osiguravaju sredstvo za provođenje kvalitetnog vremena s djetetom.
- Pomažu kod oporavka nakon liječenja ili hospitalizacije djeteta.
- Potiču bolje raspoloženje i opuštenost.
- Smanjuju osjećaj stresa.

Javljaju se prolazni poremećaji i regresivna ponašanja (nesanica, povratak u pelene, povratak bočici, cendranje, infantilniji oblici ponašanja), narušava se i imunološki sustav djeteta pa dijete lakše i češće obolijeva. Ponekad mirna i zadovoljna beba postaje razdražljiva, nezadovoljna – drukčija od one koju poznajemo. Zna se dogoditi da dijete pokazuje ljutnju, tugu ili neutješnost prema roditeljima koji ga ostavljaju u jaslicama. Iako mislimo da se sve događa samo s djetetom, i roditelji proživljavaju reakcije vlastite prilagodbe. Počinje proces uspostavljanja povjerenja prema osobama koje će preuzeti dio njihove roditeljske uloge. Ritam obitelji se mijenja. Roditelji često postaju zbunjeni, nesigurni u odluku da dijete ide u jaslice, tužni

radi promjena djetetova ponašanja i nedostaje im zajedničko vrijeme koje su do tada svakodnevno provodili sa svojim djetetom. Ponekad se javlja i ljubomora prema odgajateljima kojima dijete ostaje na brizi a kojima se nakon prilagodbe dijete počinje veseliti. Važno je znati da kvaliteta odvajanja i prilagodbe na jaslice dugoročno određuje kvalitetu boravka djeteta u predškolskoj ustanovi, stoga je vrlo bitno znati odgovore na sljedeća pitanja:

- Kako ublažiti sve te promjene?
- Kako učvrstiti odnos djeteta i roditelja i osnažiti ih za prilagodbu novim uvjetima života?
- Što će djetetu omogućiti osjećaj sigurnosti i kontinuiteta u zadovoljavanju njegovih potreba?

Čarolija dodira

U dječjem vrtiću Radost shvatili smo da se velika odgovornost nas odraslih, roditelja i odgojnog osoblja, odnosi na unaprjeđenje kvalitete i uvjeta prijema i boravka djeteta u jaslicama. Dodir je najprirodniji put komunikacije roditelja sa djetetom od samog rođenja, dodiranjem se 'govori', njeguje, umiruje, miluje, potiče se razvoj i uspostavlja sigurna privrženost. Dodiranjem se posreduje ljubav i sigurnost, to je 'jezik' kojim djeca govore od prvih dana života. Najprirodniji je to put k dječjem srcu – jednostavan a učinkovit. Dodir je jezik ljubavi. Svi mi odrasli u Radosti učili smo taj novi jezik, a u njegovu smo se 'čaroliju' uvjerali još više kad smo ga počeli primjenjivati. U čemu je čarolija dodira/masaže?

Budući su dobrobiti zaista mnogostruke, željeli smo ih iskusiti i prenijeti ih roditeljima. Dok su mališani marljivo rasli i jačali idući prema prvom rođendanu i upisu u jaslice, mi smo intenzivno radili na obogaćivanju jasličkog programa. Prvi je korak, dakako, bila edukacija svih jasličkih odgajatelja u programu masaže 'Nježni dodir'. To je sustav strukturiranih stimulirajućih i opuštajućih te križno lateralnih pokreta koji iznimno jednostavno i učinkovito utječu na rast i razvoj djeteta, kao i na njegov emocionalni život. To su pokreti efloraže, trljanja, 'miješenja', perkusije te zglobni pokreti koji zajedno, kao note spojene u jednu melodiju, prelazeći nježnom dječjom kožom stvaraju pjesmu ljubavi potičući privrženost. Certificirani instrukturi masaže (CIMI!) dr Petar Krešimir Hodžić i Rafaela Mrdjen Hodžić iz udruge Cro SPPEH² kroz pet susreta učili su nas teoriji i praksi čarolije 'Nježnog dodira'. Učili smo pokrete na lutkama, uvježbavajući sve pokrete masaže, a zatim smo znanja parcijalno primjenjivali na jasličkoj djeci kod prematanja i njege. Tek kad smo počeli zamjećivati pozitivne reakcije djece, počeli smo istinski otkrivati svu ljepotu

istražujemo i stvaramo

'Valjanje' nožica - snažni taktilni
i proprioceptivni podražaj

masaže! Neizostavno, polagali smo i ispitati dobili dozvolu za primjenu programa masaže u jaslicama.

Upoznavanje roditelja s emocionalnom i senzornom stimulacijom

Očarani svim ovim otkrićima, marljivo smo nastojali stvoriti nove uvjete koji potiču kontinuitet zadovoljavanja potreba na način da smo roditelje vrlo rano uključili u pripremu za polazak djeteta u jaslice. Započeli smo s druženjem već u ljetnom razdoblju. Tijekom uvođenja ovih obogaćenih sadržaja u rad s djecom u jaslicama, prešli smo put kontinuirane edukacije odgajatelja i roditelja. Upoznali smo roditelje budućih korisnika obogaćenog jasličkog programa s 'Programom kontinuirane emocionalne i senzorne stimulacije djece 0-3 godine' na roditeljskom sastanku sa stručnim timom vrtića.

Dr. Petar Krešimir Hodžić iz CroSPPEH-a održao je uvodno predavanje roditeljima

'Važnost prenatalnog i ranog postnatalnog stimuliranja djetetovog razvoja i emocionalne privrženosti! Održana je edukacija roditelja kroz radionice programa *Nježni dodir* – četiri susreta tijekom kojih se uči taktilna stimulacija masažom pojedinih dijelova tijela djeteta. *Edukaciju provode verificirani treneri (CIMI) iz tog područja (CroSppeH)*. Na svim susretima edukacije bile su prisutne i odgajateljice koje će na jesen brinuti o djeci u jasličkoj skupini, tako da mogu već unaprijed ostvariti kontakt i steći međusobno povjerenje. Kroz susrete masaže, naše odgajateljice

Privrženost stečena u najranijoj dobi postaje odrednica emocionalnih veza tijekom cijelog života (Bowlby)

se uključuju i uz roditelje masiraju dijete kako bi se dijete prilagodilo na dodir druge osobe.

Sve radionice odvijaju se u prostorima u kojima će djeca na jesen boraviti, tako da je uz kontinuitet uključenih osoba postignut i kontinuitet prostornog okruženja. Istovjetnost nekih događanja i situacija u obitelji i u jaslicama doista je važna poveznica s novim okruženjem. Kod djeteta tako potičemo razvoj osjećaja sigurnosti, predvidljivosti situacija i događaja te podržavamo postojeću privrženost prema roditeljima ali i potičemo privrženost prema odgajateljima. Nikad nije dovoljno naglasiti da je rano uspostavljanje partnerstva s roditeljima izuzetno važan temelj budućem boravku djeteta u jaslicama.

Nakon 'nježnog dodira' – nježna prilagodba!

Prilagodbu smo provodili u manjim grupama djece (do petero) s roditeljima, u ciklusima po dva tjedna do mjesec dana – kako su navršavali godinu dana starosti. Tako je organizacijski omogućeno da djecu svakodnevno masiramo i posvetimo im dovoljno vremena individualno kao odgovor na njihove potrebe. Masiramo ih u stanju mirne budnosti, kad je dijete motorički mirno ali spremno za komunikaciju i vrlo živo zainteresirano za događaje u okolini prateći ih pogledom. To je stanje kada je djetetova pozornost na najvišoj razini i intervencijom u tom trenutku zapravo produžavamo prirodnu pažnju djeteta stvarajući osnovu za učenje. Obično je to prije spavanja ili nakon spavanja, no i tijekom dana kad dijete izrazi potrebu. Masaža traje 15-30 minuta, ovisno o djetetovom raspoloženju te se izvodi parcijalno ili cjelovito. Naravno, osigurali smo da u skupini rade tri odgajatelja (pripravnik kao

istražujemo i stvaramo

treća osoba) uz vrlo čest boravak članova stručnog tima. Osim masaže u skupini s obogaćenim programom, posebno su poticana sva tri 'bliska' osjetila, kroz posebno odabrana sredstva i aktivnosti:

- osjetilo za ravnotežu (vestibularno osjetilo),
- osjetilo pokretanja vlastitih mišića i zglobova (propriocepcija),
- osjetilo dodira (taktilno).

Vestibularno osjetilo temeljno je za ukupni senzomotorički razvoj djeteta, a stimulira se kroz ljuljanje, vrtnju, vibriranje. U ciljanim aktivnostima s odgajateljima koristimo daske za vrtnju, sprave za balansiranje i razvoj koordinacije, mreže za ljuljanje, gredu za ljuljanje, *skateboarde*, tramboline s držačem, klackalice, valjke, lopte...

Proprioceptivno osjetilo (vlastiti osjet) je odličan organizator senzomotoričkih 'ulaza i izlaza', a za njegovo poticanje koriste se gimnastičke lopte, bazeni s lopticama, utezi-vrećice, velike vreće ispunjene stiroporom (*Fatboy*), švedske ljestve...

Za taktilnu stimulaciju, osim masaže, koristimo lopte raznih tekstura, valjčice, sprave presvučene različitim materijalima, podloge različitih tekstura, elastične materijale, gumirane trake, bazene za pijesak, granulate, vodu, senzorne vrećice...

Ukoliko svakodnevno, postupno i pravilno koristeći više modaliteta, potičemo djetetovu senzomotoriku, stvaramo odličan temelj za kvalitetniji psihomotorički i kognitivni razvoj djeteta. To je preduvjet za stjecanje akademskih vještina koje su potrebne za uspješnije funkcioniranje u budućim školskim aktivnostima, a ujedno je prevencija posebnih potreba i teškoća. Dosadašnje zapažanje nakon dvogodišnje primjene programa govori nam o kraćoj, lakšoj i kvalitetnijoj prilagodbi, kako za dijete tako i za roditelje. Odgajatelji zamjećuju manje stresa kod prijema nove djece, kvalitetniju suradnju i partnerstvo s roditeljima te lakše prepoznavanje dječjih potreba. Uočava se da djeca brže sazrijevaju u samostalnosti i govoru, u testiranjima razvoja postižu više

Jezici ljubavi koje dijete može razumjeti (G. Chapman):

- tjelesni dodir
- kvalitetno provedeno vrijeme
- djela usluge/djela ljubavi
- tjelesni dodir
- darivanje

rezultate u odnosu na vršnjake, iskazuju veći stupanj emocionalne inteligencije i manje pobolijevaju. Drago nam je reći da i roditelji zamjećuju kvalitetu programa, iskazuju veći stupanj roditeljskih kompetencija, te želju za obogaćivanjem istih. Svakako mislimo i osjećamo da u našim jaslicama govorimo svim jezicima ljubavi koje dijete može razumjeti, a to su (prema G. Chapmanu):

- tjelesni dodir
- kvalitetno provedeno vrijeme
- djela usluge/djela ljubavi
- tjelesni dodir
- darivanje.

Dođite, naučite ih i vi govoriti u našoj Radosti!

Literatura:

1. Bowlby J.: Attachment and loss vol 1, New York, Basic 1982.
2. Gary Chapman: Pet jezika ljubavi - kako partneru izraziti duboke osjećaje, V.B.Z. 2003.
3. Patricia Blackwell: The Influence of Touch on Child Development: Implications for Intervention, Aspen Publishers 2000.
4. Roderick Simonds, Arnold Scheibel: The Postnatal Development of the Motor Speech Area: A Preliminary Study, Brain and Language 37, 1989, str. 42-58.

¹ Certificirani instruktori za masažu dojenčadi

² Hrvatsko društvo za prenatalnu i perinatalnu edukaciju i zdravlje

Postavljanjem obiteljskih fotografija nastojali smo podržati djetetov osjećaj povezanosti i privrženosti s roditeljima

Bebe i osjećaji

Poznata je izreka kako prostor sobe dnevnog boravka u vrtiću često dobiva ulogu trećeg odgajatelja. U članku pročitajte iskustvo odgajateljice Željke Barać koje govori o utjecaju osmišljenih sredstava u prostoru na poticanje emocionalnog razvoja djece u jaslicama.

▶ **Željka Barać, odgajateljica Dječji vrtić 'Ciciban' Velika Gorica**

Vođeni spoznajom da je emocionalni razvoj djeteta jednako važan kao i njegov tjelesni, spoznajni, govorni i socijalni razvoj, pokušali smo osmisliti poticajna sredstva koja će biti primjenjiva u radu s djecom jasličke dobi i